

*Жукова Л.М.,**к.е.н., доцент кафедри фінансів та кредиту,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна*

АДАПТАЦІЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ ДО УМОВ І НАСЛІДКІВ ГЛОБАЛЬНИХ ЗРУШЕНЬ

Анотація. У статті досліджено процес адаптації соціальної політики держави до умов і наслідків глобальних зрушень. Виявлено вплив глобальних тенденцій на соціально-економічний розвиток України, що спричиняють посилення соціальної нерівності та сегментації суспільства. Запропоновано необхідність системного реформування соціальної політики шляхом досягнення діючих у європейських країнах економічних і соціальних стандартів.

Ключові слова: держава, соціально-економічний розвиток, соціальна політика держави, глобалізація, інтеграційні процеси.

Постановка проблеми. На зламі тисячоліть глобалізаційні зрушення втягнули людство у вир кардинальних трансформацій. Сучасний світ, наповнений глобальними загрозами, стає дедалі більш непередбачуваним. Деякі проблеми, що загрожують безпеці суспільства, набули глобального характеру і вже загрожують не окремо взятій державі, етносу, соціальній групі, а людській цивілізації загалом. Наростання глобалізаційних процесів супроводжується у світі посиленням економічної і соціальної нерівності та сегментації суспільства. Зі зростанням якості життя чутливість населення до небезпек лише зростає, що потребує вдосконалення соціальної організації суспільства.

Глобалізаційні процеси здійснюють суттєвий вплив на соціальну політику країн, особливо країн із високим рівнем внутрішньої нестабільності та зовнішньої вразливості, до яких належить Україна. Упродовж останніх років соціально-економічна ситуація в нашій державі характеризується як досить нестабільна. Це, звісно, не могло не позначитися на розвитку соціальної сфери країни. В Україні поки що не вдалося забезпечити для більшості громадян гідного рівня життя, соціальної захищеності та впевненості в поступальному розвитку як національної економіки, так і самої держави. Багато часу змарновано у пошуках компромісів у питаннях зовнішньої політики та інтеграційного вектору, оскільки стратегічною метою України є вступ до Євросоюзу. Саме цей процес означає послідовну орієнтацію на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку – модель соціальної ринкової економіки, перевагами якої є високий рівень соціальних стандартів і розвитку гуманітарної сфери, ефективний захист прав працівників, розвинена система соціального захисту [1, с. 3]. Тому актуальним для України є пошук векторів модернізації соціальної політики шляхом досягнення діючих у європейських країнах економічних і соціальних стандартів. Важливим кроком у цьому напрямі є реалізація Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти дослідження пріоритетних напрямів у сфері соціальної політики й майбутнього соціального добробуту знайшли відображення у працях таких зарубіжних учених, як, зокрема,

Дж. Бонолі [2], Б. Дікон, М. Халс, П. Стабс [3], А. Сен, Дж. Стігліц [4]. Заслужують на увагу здобутки К. Еспіна-Андерсона та Дж. Ейвена Кольберга [5], які визначають соціальну політику як вид регулювання держави загального добробуту. Серед вітчизняних науковців, що займаються проблемами соціальної політики та досліджують наслідки впливу світової економічної динаміки на соціальні процеси в Україні, слід виділити Т. Бурлай [6], Г. Лопушняк [7], О. Макарову [8], С. Сіденко [1], В. Скуратівського, П. Ситник, В. Трощинського [9]. Також істотний внесок у розгляд соціально-економічної реальності та процесів розвитку з інституціональних позицій зробили В. Геєць [10], О. Яременко [11] та інші вітчизняні вчені.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на наявні теоретичні та практичні досягнення в окремих наукових працях, недостатньо висвітленим є визначення імперативів адаптації соціальної політики до умов і наслідків поглиблення інтеграції та глобалізації економіки України.

Мета статті полягає у дослідженні процесів адаптації соціальної політики держави до умов і наслідків глобальних зрушень.

Виклад основного матеріалу дослідження. В Україні соціальна політика як ключова складова політики держави офіційно завжди включалася до переліку найперших пріоритетів. Реальні події свідчать про існування значного дисонансу між цілями, що декларуються, і практичними результатами у сфері соціальної політики. Розбіжності пов'язані з тим, що наявна інституційна система суспільства надає дуже вузький спектр реальних можливостей для здійснення ефективної соціальної політики. Проте в країні склалася ситуація, за якої соціальна політика із засобу зменшення суспільної напруги перетворилася на один із суттєвих факторів її посилення, а її основоположні цілі залишаються нереалізованими [12, с. 58]. Тому зусилля держави, напрям її соціально-економічної політики слід формувати таким чином, аби щорічно цілеспрямовано досягати необхідного соціального ефекту відповідно до європейських та світових соціальних стандартів. При цьому необхідно враховувати, що стихійні механізми ринкових відносин, якщо вони не регулюються державою та її відповідними інститутами, руйнують соціальні досягнення суспільства.

За таких умов соціальна політика держави потребує системного реформування, оскільки під впливом глобалізації змінюється соціальна сфера з її інститутами й інфраструктурою, тобто трансформується соціальна структура суспільства. Окремі компоненти впливу глобалізації на соціальну політику держави наведено на рис. 1.

Необхідність системного реформування соціальної політики задля забезпечення збалансованого розвитку держави в умовах глобальних викликів зумовлена такими чинниками.

1. Тінізація та системні вади політики регулювання ринку праці.

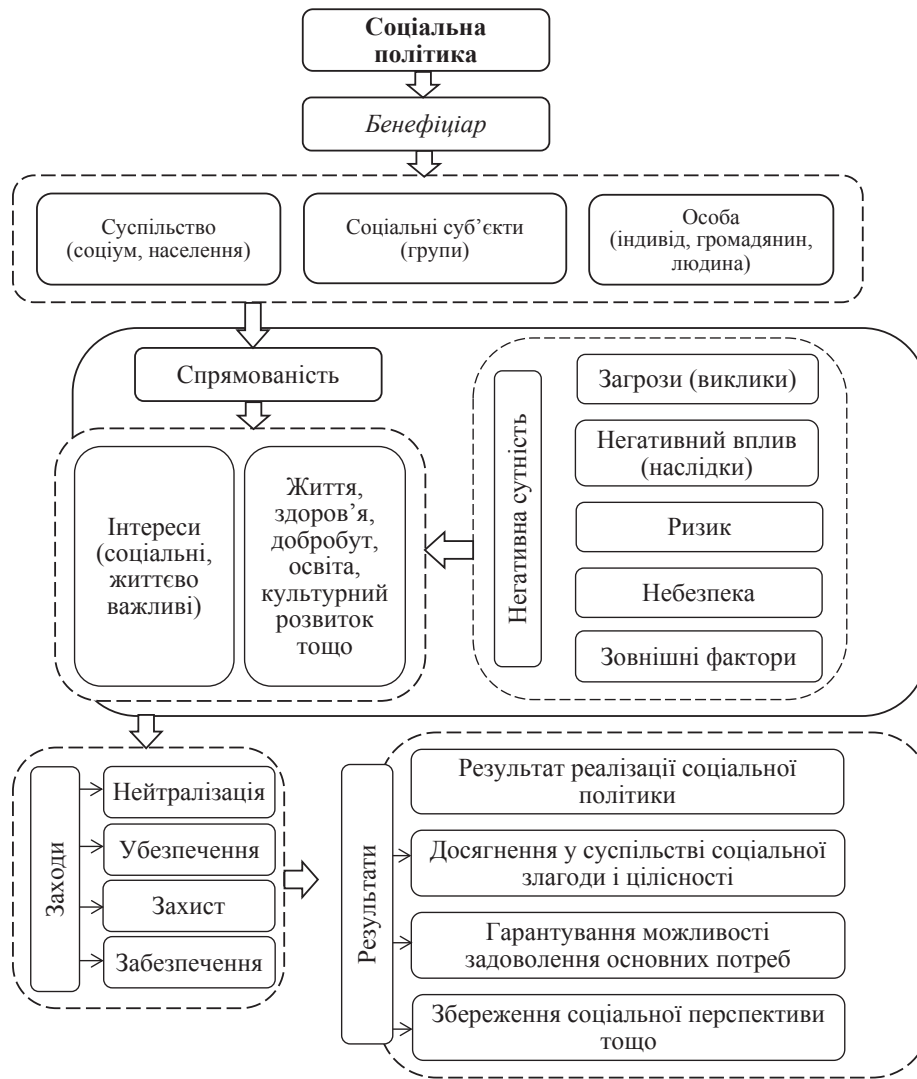

Рис. 1. Окремі компоненти впливу глобалізації на соціальну політику держави

Джерело: побудовано автором на основі даних [13]

Сучасний стан ринку праці України характеризується несприятливими тенденціями щодо рівня зайнятості населення та неефективного використання робочої сили. В країні надзвичайного поширення набула тіньова зайнятість, що супроводжується негативними наслідками як для держави, так і для суспільства загалом. Так, згідно з інформацією Державної служби статистики України [14], чисельність зайнятого населення у 2015 році становила лише 16,2 млн. осіб, кількість безробітних – 1,7 млн. осіб. Кількість зайнятих у неформальному секторі економіки становила 4,3 млн. осіб, або 26,2% від загальної кількості зайнятого населення віком 15–70 років. Більше половини неформально зайнятих спостерігається серед сільського населення, де неформальний сектор є переважаючим місцем праці для кожної другої особи з числа зайнятих.

Поширення неформальної зайнятості має негативні наслідки, зокрема недоотримання надходжень до бюджету та соціальних фондів. У грудні 2015 року внаслідок скорочення зайнятих у формальному секторі та зростання тіньової зайнятості чисельність застрахованих осіб, які сплачують єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, зменшилася на 550 тис. осіб, а на початок 2016 року становила лише 10,3 млн. осіб.

Водночас, згідно з даними Міністерства соціальної політики України [15], кількість осіб, які станом на 9 червня 2016 року заявили про потребу в працевлаштуванні, становила 129,1 тис. осіб. З них звернулись за працевлаштуванням безпосередньо до центрів зайнятості 57,7 тис. осіб, з яких працевлаштовано 16,9 тис. осіб, пройшли профнавчання 4,3 тис. осіб, взяли участь у громадських роботах 6,2 тис. осіб. Отже, економічна криза в 2013–2016 роках, політична нестабільність, відсутність ефективного соціального діалогу та цілеспрямованої державної політики зайнятості призвели до загострення негативних явищ в соціально-економічній сфері. За цей період український ринок праці втратив значну кількість працюючих – понад 2 млн. осіб. На жаль, ця тенденція прогнозується і на 2017 рік. Зокрема, станом на 1 лютого 2017 року в Державній службі зайнятості було зареєстровано 429 тис. безробітних, тоді як місяцем раніше їх кількість складала 390,8 тис. осіб [16].

Таким чином, з урахуванням наявності негативних тенденцій на ринку праці гостро постає потреба у його трансформації. Перспективи розвитку національного ринку праці залежать від вибору його сценаріїв, один з яких передбачає формування моделі, що базується на використанні ресурсних

конкурентних переваг, інший – на мобілізації чинників інноваційного розвитку.

Реалізація євроінтеграційних перспектив потребує удосконалення політики державного регулювання на ринку праці, отже, надзвичайної актуальності набуває завдання визначення стратегічних пріоритетів розвитку національного ринку праці, що дасть змогу інституційно окреслити ключові вектори реалізації державної політики зайнятості. Реструктуризація зайнятості, стимулювання роботодавців до створення нових та збереження наявних робочих місць (на основі реалізації інноваційного сценарію розвитку), активізація поведінки населення на ринку праці та розширення можливостей вибору робочих місць із гідними умовами праці мають стати незаперечними пріоритетами політики ринку праці [17, с. 326].

2. Низькі соціальні стандарти рівня та якості життя населення.

З усього кола соціальних проблем, що потребують свого вирішення в контексті створення передумов для інтеграції в ЄС, чи не найважливішими є проблеми доходів населення та розвитку соціальних програм. Досягнення європейських стандартів в соціальній сфері, а саме рівня доходу, структури споживання, добробуту, зайнятості, фінансування соціальних програм, що забезпечують розвиток людських ресурсів, має не лише етичне, але й економічне значення, оскільки від цього залежить можливість включення до європейського ринку праці, розвиток гуманітарного капіталу, доступ до ринку товарів і послуг, формування широкого середнього класу та, зрештою, забезпечення міжнародної конкурентоспроможності [1, с. 6].

У зв'язку з цим потребує невідкладного реформування політика оплати праці, яка є важливим чинником забезпечення добробуту громадян. Одним із важливих важелів соціального захисту працюючих є мінімальна заробітна плата, яка в Україні відіграє роль соціального стандарту, обов'язковість якого забезпечується законом. З 1 січня 2017 року мінімальна заробітна плата з 1 600 (станом на грудень 2016 року) збільшилася до 3 200 грн.

Український рівень середньої заробітної плати нижче навіть мінімальної заробітної плати (МЗП) в багатьох зарубіжних країнах. Якщо МЗП в Україні сьогодні складає 110 євро, то в Румунії – 275 євро, Литві, Латвії – 380 євро, Чехії – 407 євро, Угорщині – 412 євро, Хорватії, Словаччині – 433–435 євро, Польщі – 453 євро, Естонії – 470 євро, а в деяких країнах ЄС знаходиться на рівні 1 000–1 500 євро, а саме у Великобританії (1 397 євро), Франції (1 480 євро), Німеччині (1 498 євро), Бельгії (1 532 євро), Нідерландах (1 552 євро), Ірландії (1 563 євро). Найнижча МЗП зафіксована в Болгарії (235 євро), найвища – в Люксембурзі (1 999 євро) [18]. Тобто українська МЗП в 2,1 рази менше найнижчої й у 18,2 рази нижче найвищої. Варто акцентувати увагу на тому, що в Україні зміни в рівні заробітної плати не наблизили її до аналогічних показників країн Європи.

Слід зазначити негативну тенденцію посилення соціальної нерівності через збільшення розриву в заробітних платах найманих робітників і керівного складу підприємств. Також розрив простежується в заробітних платах окремих керівників державних структур порівняно з оплатою праці педагогів, науковців, лікарів, металургів, шахтарів та інших зайнятих у виробничому і бюджетному секторах економіки. Такі фінансові реалії приводять до надмірного розшарування працюючих на багатих і бідних. Головною причиною нерівності в доходах є глобалізація, перш за все поширення офшорних зон, завдяки яким заможні українці уникають оподаткування. Для

вирішення проблеми гіпертрофованої матеріальної нерівності необхідно протидіяти корупційним схемам монополістів і олігархів, відокремити бізнес від влади, розвивати середнє та мале підприємництво.

Особливо принизлива бідність серед працюючого населення, яка складає більше 20%. Таке явище не спостерігається в жодній цивілізованій країні світу, тим більше в країнах ЄС. Щоб наздогнати Болгарію, найбіднішу за рівнем мінімальної заробітної плати країну ЄС, Україні необхідно збільшити ВВП майже в тричі.

Через те, що на збалансоване зростання реальної заробітної плати найбільшою мірою впливають нові знання, інновації та інвестиції, дуже проблематичним виглядає знецінення наукової праці. За останній період (2006–2015 роки) кількість науковців скоротилася в 1,5 рази, питома вага обсягу виконаних наукових і науково-технічних робіт у ВВП знизилася з 1,1% до 0,7%, частка реалізованої інноваційної продукції в обсязі промислової – з 6,5% до 2,5% [19]. Отже, загострення фінансово-економічної кризи поряд з недостатньою координацією і прорахунками в проектуванні реформ обумовило зростання соціальних ризиків для зайнятого населення та критичне падіння купівельної спроможності доходів пенсіонерів, понад 80% яких сьогодні фактично знаходяться за межею бідності. У таких умовах Україна втрачає шанси досягти гідного рівня оплати праці без переходу до економіки, яка ґрунтується на інноваційних технологіях. Як показує світовий досвід, саме інновації й інвестування в них є основними важелями у підвищенні реальних заробітних плат.

Злам тенденції до падіння рівня життя населення не може стати автоматичним результатом економічного зростання. Останнє за умови надмірної і необґрунтованої нерівності (територіальної, секторальної, індивідуальної) обов'язково спровокує подальшу поляризацію суспільства, зростання бідності, формування й поширення її спадкових форм. Тому на всіх рівнях має бути змінено політику доходів (державних, місцевих та індивідуальних), створено достатню кількість сучасних робочих місць з гідною оплатою праці, забезпечено більш ефективно витрачання публічних фінансів у соціальній сфері, розроблено нові механізми взаємодії держави, бізнесу та населення [17, с. 324].

3. Загрози трудовресурсній безпеці, зумовлені старінням робочої сили.

Країна стоїть перед серйозними демографічними викликами через швидке старіння, міграцію та внутрішнє переміщення населення. В усіх без винятку країнах старіння населення відбувається в результаті паралельного розвитку двох тенденцій: падіння народжуваності і збільшення тривалості життя. При цьому зниження народжуваності відіграє на глобальному рівні в цьому процесі більш значну роль. В Україні старіння населення відбувається зі значним прискоренням завдяки кільком факторам [20]. По-перше, темпи і глибина падіння народжуваності на першому десятиріччі незалежності були безпрецедентно високими, що наклало негативний відбиток на статевовікову структуру населення країни на довгі роки. Згідно з інформацією Державної служби статистики протягом останніх 25-ти років кількість населення України постійно знижується. Так, з 1991 по 2016 роки українців стало менше на 9 млн. осіб. Якщо в 1991 році в державі проживали майже 52 млн. осіб, то на початок 2016 року – 42,76 млн. За всі роки незалежності України кількість населення найбільше зменшилася в період з 2005 по 2016 роки, а саме на 4,5 млн. осіб.

Негативний природний приріст населення є характерним для всіх розвинутих країн Європи, Північної Америки і Японії. Але розрив між народженими і померлими в цих країнах, як правило, нижчий. Наприклад, в країнах ЄС у 2015 році розрив між померлими і народженими становив 9,6%.

Хоча в Україні за останні 10 років різниця між народженими і померлими зменшується повільними темпами, проте відсоток цієї різниці залишається досить високим порівняно з Європою: в 2005 році – 45,5%, в 2015 році – 30,8%. Тобто різниця між динамікою народжуваності і смертності в Україні за останні 10 років негативно перевищувала загальноєвропейські показники у 3–5 разів [21].

По-друге, мають місце значні втрати контингенту населення трудоактивного віку як внаслідок високих показників його смертності (більше 700 тис. осіб щорічно), так і через вплив його значної частини закордон з метою пошуку роботи.

Особливу стурбованість викликає саме активізація трудової міграції з України, передусім молоді, спеціалістів, а також збільшення числа українців – порушників правил в'їзду та перебування в країнах ЄС, що викликано суттєвим погіршенням соціально-економічної ситуації в країні. Тобто в Україні виникає загроза появи нового соціального ризику через відтік закордон якісної робочої сили, що приведе до катастрофічного падіння рівня конкурентоспроможності нашої країни. З іншого боку, активізація міграції українців турбує європейців, які побоюються подальшого ускладнення міграційної ситуації, зокрема, у зв'язку з отриманням Україною безвізового режиму [22, с. 110].

Також європейців найбільше непокоїть той факт, що все частіше працевлаштування закордоном відбувається нелегально. Якщо за даними обстеження населення щодо трудової міграції, здійсненого Державною службою статистики у 2012 році, питома вага мігрантів без належного статусу становила 20,4% [23], то за даними дослідження компанії "GfK-Україна" на замовлення Міжнародної організації з міграції у 2015 році без оформлення трудових відносин працював 41% мігрантів [24]. Занепокоєння Європи виявляється й у візовій практиці. Якщо у 2013 році українцям було оформлено понад 1,5 млн. шенгенських віз, то у 2014 році – 1,35 млн., а у 2015 році – 1,19 млн. Частково це наслідок збільшення частки багаторазових віз. Проте має значення й збільшення кількості відмов: 1,85% у 2013 році та 3,4% у 2015 році [25].

Під час дослідження загроз трудових ресурсній безпеці, зумовлених старінням робочої сили, можна сказати, що негативним явищем для України є нова категорія громадян зі статусом внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Згідно з офіційними даними Міністерства соціальної політики станом на 19 вересня 2016 року кількість ВПО становила 1 703 932 особи [26]. Україна входить у десятку країн світу з найбільшою кількістю ВПО [27]. Українська держава поступається лише країнам Середнього Сходу, таким як Сирія (6,6 млн. ВПО), Ірак (3,3 млн.), Ємен (2,5 млн.), а також країнам Африки, таким як Судан (3,2 млн.), Нігерія (2,1 млн.), Південний Судан (1,7 млн.); випереджає Пакистан (1,5 млн.) та Афганістан (1,2 млн.). Серед європейських країн наша держава за кількістю ВПО знаходиться на першому місці. Україна випереджає Туреччину (близько 1 млн.), Азербайджан (564 тис. осіб), Кіпр (272 тис.), Грузію (239 тис.) тощо.

Для належного врегулювання питання щодо забезпечення прав і свобод ВПО в Україні протягом 2014–2016 років було прийнято низку ключових нормативно-правових доку-

ментів, але досі відсутня довгострокова державна стратегія, спрямована на інтеграцію та адаптацію ВПО в українському суспільстві.

Висновки. Частковий аналіз проблеми адаптації України до умов Євросоюзу в соціальній сфері показав, що існують значні відмінності за всіма параметрами соціального розвитку. Отже, Україні доведеться вирішити низку невідкладних і непростих завдань, оскільки наша держава зобов'язалась забезпечити протягом 3–4 років поступове наближення до стандартів та практики ЄС у сфері зайнятості, соціальної політики та рівних можливостей, зокрема, шляхом належної та ефективної імплементації понад 30 актів законодавства ЄС.

Одним з найважливіших елементів успішності європейської інтеграції є наявність сталої та міцної підтримки громадянами реформ, необхідних для досягнення прогресу й цілей соціального розвитку держави. Стає очевидним, що необхідно змінити пріоритети в політиці реформ, а саме поєднати реалізацію раціональної економічної політики з активними інвестиціями держави в людський капітал, що потребує значних змін у мисленні та цінностях суспільства, громадян, але найбільше у глибокому практичному втіленні відповідних цінностей у повсякденне життя суспільства та держави. Саме наявність артикульованого суспільного запиту на реформи відповідно до європейських цінностей та принципів є запорукою не тільки результативності цього процесу, але й його незворотності.

Література:

1. Сіденко С. Євроінтеграційна стратегія України: соціальний вимір / С. Сіденко // Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право). – 2015. – № 2. – С. 3–9.
2. Bonoli G. The politics of the new social policies. Providing coverage against new social risks in mature welfare states / G. Bonoli // Policy and Politics. – 2005. – Vol. 33. – P. 431–450.
3. Глобальна соціальна політика. Міжнародні організації й майбутнє соціального добробуту / [Б. Дікон, М. Халс, П. Стабс]; пер. з англ. А. Олійника та ін. – К.: Основи, 1999. – 346 с.
4. Невірно оцінюючи наше життя: Чому ВВП не має сенсу? Доклад Комісії по вимірюванню ефективності економіки та соціального прогресу / [Д. Стиглиць, А. Сен, Ж.-П. Фітуссі]; пер. з англ. І. Кушнар'ової. – М.: Вид-во Інституту Гайдара, 2016. – 216 с.
5. Ганслі Т.М. Соціальна політика та соціальне забезпечення за ринкової економіки / Т.М. Ганслі; пер. з англ. О. Перепада. – К.: Основи, 1996. – 237 с.
6. Бурлай Т. Політика соціальної якості в контексті Угоди про асоціацію між Україною та ЄС / Т. Бурлай // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 4. – С. 81–95.
7. Лопушняк Г. Інституційне забезпечення державної соціальної політики: теоретико-проблемні аспекти / Г. Лопушняк // Актуальні проблеми державного управління. – 2011. – № 2. – С. 31–38.
8. Макарова О. Соціальна політика в Україні: [монографія] / О. Макарова. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України, 2015. – 244 с.
9. Реформування соціальної політики в Україні: проблеми та перспективи / [В. Скуратівський, В. Трошинський, П. Ситник та ін.]; за заг. ред. В. Скуратівського, В. Трошинського. – К.; Львів: НАДУ, 2012. – 368 с.
10. Геєць В. Про єдність і суперечності у розвитку суспільства, держави та економіки / В. Геєць // Економіка України. – 2012. – № 10. – С. 4–22.
11. Яременко О. Формування інститутів розвитку в економіці України: альтернативи та ризики / О. Яременко // Вчені зап. Харк. гуманіт. ун-ту «Нар. укр. акад.». – 2013. – Т. 19. – С. 249–267.
12. Формування моделі економічного розвитку України у післякризовому світі: аналітична доповідь / [Я. Жаліло, Д. Покришка, Я. Белінська та ін.]; за заг. ред. Я. Жаліло. – К.: НІСД, 2013. – 65 с.

13. Коваль О. Соціальна безпека: сутність та вимір : наукова доповідь / О. Коваль. – К. : НІСД, 2016. – 34 с.
14. Чисельність зайнятого населення у 2015 році / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
15. Кількість осіб, що мають потребу в працевлаштуванні станом на 9 червня 2016 року / Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mlsp.gov.ua>.
16. Кількість безробітних станом на 1 лютого 2017 року / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
17. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2016 році : Щорічне Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2016. – 688 с.
18. A minimum wage is in ES: from a 235 euro in Bulgaria a to 1999 euro in Luxemburg // European true. – 2017. – February [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2017/02/12/7061539>.
19. Куликов Г. Як розірвати порочний круг низьких заробітних плат / Г. Куликов // Дзеркало тижня. Україна. – 2016. – 8 квітня. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://gazeta.zn.ua/macrolevel/kak-razorvat-porochnyu-krug-nizkih-zarabotnyh-plat_html.
20. Коломієць О. Мінімізація загроз трудових ресурсній безпеці, зумовлених старінням робочої сили : аналітична записка / О. Коломієць [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1899>.
21. Півторак О. Населення України скорочується втричі швидшими темпами, ніж в Європі / О. Півторак // FactCheck. Міжнародний аналітичний портал. – 2016. – Серпень. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://global-ukraine-news.org/ru/2016/08/09/naselennya-ukrayiny-skorochuyetsya-vtrychishvydshymy-tempamy-nizh-v-yevropi>.
22. Малиновська О. Міграційна криза в Європі: пошуки шляхів розв'язання та наслідки для України / О. Малиновська // Стратегічні пріоритети. – 2016. – № 3 (40). – С. 104–114.
23. Звіт щодо методології, організації проведення та результатів модульного вибіркового обстеження з питань трудової міграції в Україні. – К. : МОП, Державна служба статистики України, Ін-т демографії та соціальних досліджень НАНУ, 2013.
24. Дослідження з питань міграції та торгівлі людьми: Україна, 2015 / Міжнародна організація з міграції [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.iom.org.ua/sites/default/files/pres_kit_gfk_iom2015_ua_fin_3_2.pdf.
25. Schengen Visa statistics by third country – 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.schengenvisa.info.com/schengen-visa-statistics-third-country-2015>.
26. Кількість внутрішньо переміщених осіб / Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/publish/article?art_id=193423&cat_id=107177.
27. Global report on internal displacement 2016 / Internal displacement Monitoring center under Norwegian refugee Council (Ministry of Foreign Affairs) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.internal-displacement.org/assets/publications/2016/2016-global-report-internal-displacement-IDMC.pdf>.

Жукова Л.Н. Адаптация социальной политики государства к условиям и последствиям глобальных изменений

Аннотация. В статье исследован процесс адаптации социальной политики государства к условиям и последствиям глобальных изменений. Выявлено влияние глобальных тенденций на социально-экономическое развитие Украины, которые порождают усиление социального неравенства и сегментации общества. Предложена необходимость системного реформирования социальной политики путём достижения действующих в европейских странах экономических и социальных стандартов.

Ключевые слова: государство, социально-экономическое развитие, социальная политика государства, глобализация, интеграционные процессы.

Zhukova L.M. Adaptation of the social policy of the state to the conditions and effects of global shifts

Summary. The article examines the process of adaptation of the social policy of the state to the conditions and effects of global shifts. There is determined the influence of global trends on the socio-economic development of Ukraine contributing to social inequality and segmentation of the society. It is suggested to implement a systematic reform of social policy by achieving economic and social standards operating in the European countries.

Keywords: state, socio-economic development, social policy of the state, globalization, integration processes.